

Dorota Wejchert-Gajczyk
Akademia Finansów i Biznesu Vistula – Warszawa

Arte-Gra – Edukacja artystyczna z elementami terapii sztuką

Streszczenie

Artykuł prezentuje nowe podejście do zajęć plastycznych przeznaczonych dla dzieci młodszych, uczniów klas 0-2. Zajęcia składają się z dwóch części zwanych GRA i ARTE. Celem pierwszej jest stworzenie nastroju, artystycznej atmosfery, pobudzenie, bądź zrelaksowanie uczestników. Druga część ma charakter działań artystycznych i bazuje na podstawowych wartościach sztuki. Mottem do zajęć, które również odbywają się w plenerze, jest zrobić coś z niczego. Zajęcia służą pobudzeniu wrażliwości, kreatywności oraz uczyć wnikliwej obserwacji.

Słowa kluczowe: sztuka, edukacja artystyczna, terapia, dziecko.

Założenia

- Arte-Gra to cykl zajęć paraplastycznych przeznaczonych dla dzieci z klas 0, 1 i 2 szkoły podstawowej.
- Zajęcia odbywają się raz w tygodniu w cyklu lekcyjnym (45 min.) dla każdej grupy.
- Poziom zajęć jest zróżnicowany pod względem trudności od podstawowych dla dzieci 6-letnich do bardziej złożonych dla 7 i 8 latków.
- Nauczyciel prowadzący przychodzi do klasy z materiałami przeznaczonymi do wykonania zajęć.
- Struktura zajęć jest stała, składa się z gry i zajęcia właściwego oraz podsumowania w formie wystawy.
- Celem głównym jest przedstawienie w formie zabawy plastycznej podstawowych środków wyrazu artystycznego oraz narzędzi plastycznych.
- Wykorzystanie naturalnej ciekawości świata jako środka pobudzania wyobraźni i kreatywności.
- Tworzenie prostych form plastycznych z użyciem najprostszych materiałów, coś z niczego.
- Scenariusz zajęć jest pomysłem, który można różnie zrealizować.
- Cele szczegółowe związane są z konkretnym scenariuszem danego zajęcia.
- Forma Arte-Gry odbiega nieco od klasycznych form zajęć plastycznych, działając w swojej dziwnej formie na wyobraźnię twórczą uczestników.
- Zajęcia odbywają się w klasie, na korytarzu, na schodach, w plenerze – w zależności od potrzeb.

- Forma zajęć mimo stałej struktury może być traktowana elastycznie i dostosowana do stanu emocjonalnego dzieci w danym dniu.
- Prace wykonywane są indywidualnie, w małych zespołach (2-3 osoby), dużych grupach (do 10 osób) lub są pracą całej klasy.
- Charakter terapeutyczny zajęć polega na ich dostosowaniu w formie do emocjonalności dzieci, ich stanu pobudzenia bądź znużenia czy zniechęcenia.
- Podstawową rolą terapeutyczną jest ćwiczenie uważności w obserwacji, słuchaniu, wykonywaniu zadań.
- Nauczyciel powinien posiadać wykształcenie plastyczne, co pozwala mu na tworzenie kreatywnych zajęć, z innego pułapu wrażliwości i wiedzy wobec świata sztuki, własnych zainteresowań i pasji.

Co to jest GRA?

Gra to forma wprowadzenia do zajęć czysto artystycznych. Czas jej trwania zależy od konkretnego zajęcia. Gra może trwać nawet połowę czasu przeznaczonego na całą lekcję, a innym razem jedynie 5 minut. Jest ściśle związana z następującymi działaniami, a głównym jej celem jest zbudowanie rodzaju więzi z dziećmi, napięcia budującego zainteresowanie w oczekiwaniu na działania.

Grę rozpoczyna powitanie zawsze dynamiczne, połączone z ruchem: wstawanie, siadanie, wychodzenie z klasy, klaskanie. Ma to na celu uświadomienie dzieciom, które mają problemy z koncentracją, że oto zaczyna się coś innego. Klaskanie przerywa monotonię zajęć, a czasem dzieci same wymyślają inne śmieszne formy powitania z użyciem własnego ciała¹. Klepanie się po głowie, po brzuchu, kucaniem, podskakiwanie wprowadzają element zabawy. Wykonywane w kręgu cieszą, mobilizują do naśladowania, ale także rywalizacji. Współpraca i rywalizacja budują różne relacje interpersonalne i są potrzebne w cyklu rozwojowym.

Oprócz powitania gra to doświadczenie własnego ciała, ale również innych osób. To nauka dotykania, głaskania, przytulania, patrzenia w oczy, mówienia miłych rzeczy. Ogólnie rzecz ujmując, jest to akceptacja siebie i innych w klasie. Elementy dobrego dotyku zgodne z naturą człowieka wprowadzono na podstawie terapii Weroniki Sherborn.

Do gry wprowadza się również elementy terapii Dennisona² takie jak: ruchy naprzemiennie, świadome oddychanie, „leniwe ósemki” i praca oburącz.

¹ Weronika Sherborne to angielska fizjoterapeutka, twórczyni autorskiej Metody Ruchu Rozwijającego. Założeniem tej metody jest zastosowanie ruchu, jako narzędzia wspomagającego rozwój psychoruchowy dzieci oraz jako jednego ze sposobów terapii zaburzeń rozwojowych.

² Terapia Dennisona zwana również „gimnastyką mózgu”. Metoda daje możliwość łatwiejsze nauki oraz stymuluje rozwój, dodatkowo poprawia działanie układu nerwowego i uwalnia od stresu.

Gra dla nauczyciela prowadzącego może być czasem bardzo trudna. Zależy to od stanu emocjonalnego dzieci danego dnia. Mogą one być zbyt pobudzone i aktywne, tak że trudno nad nimi zapanować. Wprowadzenie ich w stan skupienia może wydawać się wprost niemożliwy. Innym razem dzieci mogą być bardzo zmęczone i znużone i trzeba będzie je w formie zabawy pobudzić. By stworzyć atmosferę zainteresowania nową aktywnością. Może też zaistnieć sytuacja różnych nastrojów w następujących po sobie grupach klasowych i elastyczność w prowadzeniu gry staje się podstawową umiejętnością nauczyciela prowadzącego. Trzeba pamiętać, że jest to element wprowadzający i od tego jaki ma przebieg może zależeć całe następujące po nim zajęcia plastyczne. Na szczęście nauczyciel prowadzący zajęcia może cały scenariusz gry skrócić tylko do aktywizującego powitanie i przejść dalej, co pozostawia więcej czasu na sztukę.

Działania Arte

Działania artystyczne oparte są o podstawowe wartości sztuki, inaczej mówiąc ośrodki wyrazu artystycznego, znane i stosowane przez twórców na świecie. Należą do nich:

1. linia
2. barwa
3. światło
4. bryła
5. przestrzeń
6. faktura
7. ruch
8. czas
9. kompozycja

1. **linia** – oznacza różnorodne kreski, odcinki długie i krótkie, obrysy, obramienia. Linie o różnej grubości i strukturze, ukośne, pionowe, poziome, równoległe, prostopadłe, falujące itp. Linie tworzą dynamikę kompozycji, nastrój, porządkują bądź wprowadzają chaos. Mogą być różnorodne, w zależności od użytych materiałów.

2. **barwy – kolory** – od podstawowych (żółty, niebieski, czerwony) do pochodnych (zielonych, pomarańczowych, fioletowych). Barwy mogą być mocne, wyraziste, czyste bądź stonowane, delikatne, lekkie, pastelowe. Kolory oddziałują na psychikę człowieka, pobudzają i aktywizują, ale również wyciszają i relaksują. Barwy ciepłe poprawiają nastrój, zimne pozwalają na uspokojenie. Świadome używanie barw do zadań z dziećmi może mieć również działanie terapeutyczne. Różnorodne materiały artystyczne mają inne nasycenie barwą. Farby używane do pracy i nietoksyczne to tempery w formie płynnej o specjalnym przeznaczeniu szkolnym. Mają intensywne kolory, używane głównie w barwach podstawowych

z białym i czarnym. Akwarele tworzą rozwodnione kolory o delikatnych i transparentnych barwach.

3. **światło** – buduje wrażenie trójwymiarowości. Gra światła i cienia tworzy bryłowość. Światło ilustruje również faktury i wykończenia różnych powierzchni. Obserwacja zjawisk świetlnych pozwala na odczytywanie trójwymiarowej przestrzeni i jest codziennością obserwacji. Światło również pozwala na odczytywanie barw i ich wzajemnych relacji.

4. **bryła** – ilustracja trzeciego wymiaru, potocznie rozumianej grubości, tworzonej przez światłocien. Do widzenia brył potrzebne było doświadczenie oka i mózgu w rozwoju dziecka. Przeniesienie bryłowości w świat sztuki wymaga umiejętności „patrzenia ze zrozumieniem”, wnikliwej obserwacji. Na etapie pracy z dziećmi młodszymi takie rozumienie jest wystarczające. Wprowadzenie iluzorycznych form ilustracji 3D, czyli perspektywy jest niepotrzebne i za trudne.

5. **przestrzeń** – w pracy z dziećmi tę wartość sztuki należy rozumieć jako prawidłowe odczytywanie planów, relacji oddalenia od obserwatora i pojęć: bliżej, dalej, głębiej, płycej, itp. Warto zwracać uwagę na wielkość przedmiotu w różnych relacjach przestrzennych, jak również widoczność detalu lub jego brak.

6. **faktura** – bardzo ciekawe jest odczytywanie z dziećmi fakturalności przedmiotów. Dotykanie, głaskanie, stąpanie, pukanie, czyli wszelkie doznania dotyku mogą wzbogacać wrażliwość o dodatkowe czynniki stymulujące. Fakturalność daje też dużo możliwości twórczych z użyciem różnorodnych materiałów, wysypywanych na klej, rzeźbionych w formie reliefów w farbie, przyklejanych warstwami itd.

7. **ruch** – pojęcie to można interpretować dwojako. Ruch rzeczywisty, wiatr przenoszący liście, wiatr rozwiewający włosy, kręcąca się parasolka i próba ilustracji poprzedzona obserwacją. Drugie rozumienie to dynamika, ruch tworzonej pracy, wielokierunkowość linii, układy dynamiczne i dla kontrastu statyczne. Prace z dziećmi małymi w tej tematyce są proste, ponieważ nie istnieją zahamowania wiedzy. Jest jedynie proste odwzorowanie, naiwnie piękne pokazania trudno uchwytnego zjawiska fizycznego.

8. **czas** – pojęcie, które w sztuce zaistniało na dobre w XX wieku, tworząc najróżniejsze formy przekazu artystycznego np. *happening*, *performance*, czasoprzestrzeń – jest ciekawym doświadczeniem pracy z najmłodszymi. Przeobraża się ono w robienie, czegoś w określonym czasie, ilustrację wpływu czasu na wydarzenie artystyczne np. konkurs plenerowy, przejście przez tunel.

9. **kompozycja** – wszystkie środki wyrazu artystycznego mogą być użyte, do wykonania kompozycji, czyli świadomego układu elementów wywołującego określone odczucia. Element komponowania można prowadzić w końcowych zajęciach po dwóch latach wspólnych doświadczeń. Rozmowa o komponowaniu, układach rytmicznych oraz centralnych, symetrii dopiero wtedy staje się możliwa.

Formy Arte

Zajęcia artystyczne mogą przybierać różnorodne formy w zależności od miejsca, pracy indywidualnej i grupowej oraz technik wykonania.

Oprócz klasycznych działań plastycznych wykorzystują różne formy współpracy, działań interakcyjnych. Prace dwuosobowe z przyjacielem lub dowolną osobą z klasy tworzą relacje spotkania, czasem całkowicie zaskakujące nowością doświadczenia. Można nazwać je spotkaniem w parze. Praca na małej wyspie we czworo lub pięcioro przy zestawionych w różny sposób stołach zachęca i uczy tworzenia wspólnej pracy, mobilizuje do większej aktywności i uzyskiwania dobrego zespołowego efektu. Stoły zestawione w dwa rzędy lub w jeden długi, dla wszystkich uczniów w klasie, wymaga innego sposobu pracy. Praca odbywa się w ruchu i polega na chodzeniu dookoła, nakładaniu bądź uzupełnianiu kolejnych warstw rysunku.

Formaty

Ciekawe efekty daje tworzenie prac na bardzo dużych (w stosunku do skali dziecka) formatach 100x70 cm lub długich wąskich wstęgach papierowych rozciągniętych na stole ustawionym wzdłuż całej sali. Ten rodzaj papieru może wymagać innej formy pracy w ruchu np. chodzenia dookoła, co wymaga koncentracji psychoruchowej. Połączenie rysowania z chodzeniem jest możliwe w pracy z dziećmi starszymi i jest dla nich bardzo trudne.

Najważniejsza wydaje się różnorodność wykonywanych działań przy zmienności formatów, która zaskakując, może aktywizować różne zmysły i sposoby wykonywania. Kontrast między małymi dokładnymi pracami, a dużymi płaszczyznami tworzenia, poszerza paletę doświadczeń artystycznych i zachowań twórczych. Małe formaty to prace indywidualne, dokładne, staranne, wykonywane w skupieniu. Duże prace, grupowe projekty wymagające dyskusji, gwaru i ruchu, są pełne dynamiczności i aktywności fizycznej i psychicznej.

Cel główny zajęć – wnikliwa obserwacja

Celem dobrej edukacji jest przygotowanie dzieci, potem młodzieży do świata im współczesnego. Mówiąc prościej nauczyciel musi przygotować uczniów do rozumienia, przebywania, aktywności tworzonego współcześnie świata. Jaki zatem jest ten świat, który niezwykle różni się od naszego z młodości? Świat dynamicznie zmieniającej się techniki, nieustannie powstających nowych technologii. Szybki, obrazowy, powierzchowny, atakujący tysiącem zmiennych obrazów i wiadomości. W moim rozumieniu chaotycznie wciągający w nieustanny wir. Świat na pewno trudny, męczący umysł, czasem destrukcyjny.

Rola sztuki, czy może terapia sztuką, staje się codziennością i zaczyna dotyczyć nie tylko dorosłych, ale również dzieci. Powstaje zatem pytanie co może stać się głównym celem arteterapii a także ARTE-GRY? Wieloletnie doświadczenie pokazuje, że może to być zatrzymanie się, chwila uwagi, sztuka patrzenia dookoła. Świadomość bycia tu i teraz. Patrzyć z uwagą, analizować obraz bez zbędnych informacji nakładanych przez mózg (zjawisko to znane jest jako stałość spostrzeżeniowa, informacje zmagazynowane w mózgu są automatycznie dodawane do obrazu rejestrowanego przez oko). Znana sentencja mówi, by zostać artystą, trzeba patrzeć oczami dziecka. Tego samego wymaga sztuka patrzenia. Patrzyć oczami dziecka, widzieć po raz pierwszy, badać obraz za pomocą dostępnych zmysłów. Przyglądać się z uwagą, dotykać, wąchać, przysłuchiwać się. Wielozmysłowe poznanie świata towarzyszy nauczycielom w pracy z dziećmi niepełnosprawnymi. Niewidome poznają przez niezwykle uwrażliwiony dotyk, dzieci o pewnym stopniu dysfunkcji umysłowej pobudzone są przez multisensoryczność wrażeń. Widzieć, czuć, smakować, wąchać. To poznawanie świata wielozmysłowe. Nie zawsze wzrok był dominującym ze zmysłów tak jak to jest teraz. Był nim bowiem dotyk, a odczuwanie przestrzeni, atmosfery, harmonii odbywało się z pomocą skóry. Jeden ze znakomitych nauczycieli akademickich, profesor, architekt nadał nadrzędną funkcję w projektowaniu zmysłowi dotyku. Zatytułował on swoją książkę o architekturze: „Oczy skóry” (Pallasmaa 2012), prowadząc w niej rozważania na temat odczuwania przestrzeni przez człowieka, obserwatora i jej użytkownika³.

Multi sensoryczność w edukacji jest dziś koniecznością i powinna obejmować swoim zasięgiem wszystkie dzieci. Jest niezbędna w kontakcie z poznawaniem świata, kształtowaniem wrażliwości, daje szansę zapamiętywania. Obserwacja jako zadanie powiązane z prostymi pytaniami pozwala zobaczyć więcej, poznać lepiej, rozumieć. Przykładem ilustrującym stan wnikliwej obserwacji jest rysunek z natury. Dzieci najmłodsze, zapytane o szczegóły, zaczynają je spostrzegać a potem świadomie ilustrują te spostrzeżenia. Przykład: Bukiet kwiatów w szklanym wazonie (ilustracja 1).

Rysunki wykonane przez grupę dzieci w wieku 6-7 lat, klasy 0, szkoły podstawowej.

Przygotowane pytania pomocnicze mają wpłynąć na wnikliwość obserwacji. Wprowadzone przez nauczyciela trzy pojęcia uczą jak radzić sobie z zadaniem rysowania z natury.

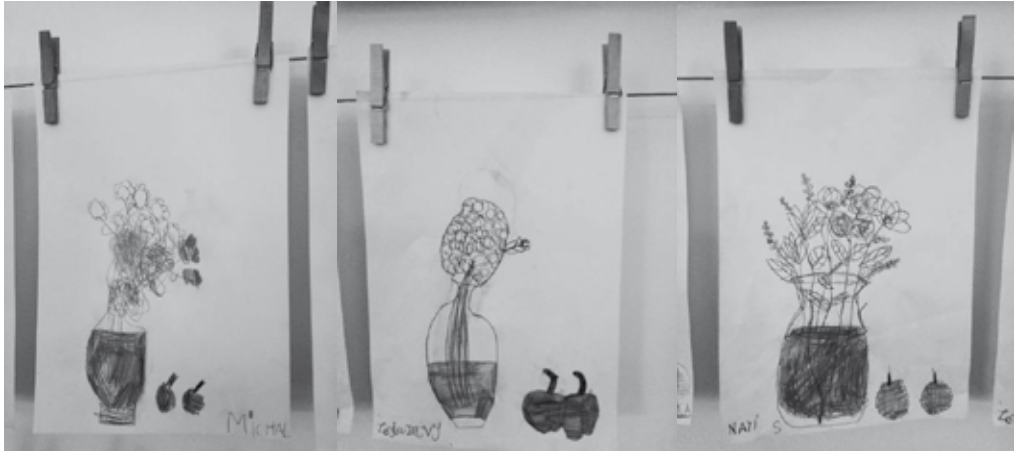
Dzisiaj poznacie trzy nowe, trudne słowa, które pomogą wam w pracy.

- **UWAŻNOŚĆ**, czyli uwaga, słuchanie, patrzenie, skupienie uwagi.
- **KADROWANIE** to wybieranie tego co chce się narysować. Pomoże nam w tym to małe okienko wycięte w tekturce. Będziemy się przez nie przyglądać, oddalać i przybliżać do oczu obserwując jak dużo możemy zobaczyć.
- **PROPORCJE**, czyli zależność wielkości w wysokości i szerokości różnych przedmiotów.

³ Juhani Pallasmaa, *Oczy skóry*: „Nie pamiętam z czasów wczesnego dzieciństwa, jak wyglądały drzwi do wiejskiego domu mojego dziadka, jednak pamiętam ciężar i opór, jaki stawiały oraz ich postarzałą powierzchnię zużytą przez dziesięciolecia...”.

Ilustracja 1

„Kwiaty wazonie”, trzy prace narysowane z natury przez dzieci z klasy 0

Źródło: Zdjęcia własne autorki.

Zaczynamy od pytań – pomocników w patrzeniu.

1. Co widać?

- Kwiatki i jabłka.

2. Ile jest kwiatów, a ile jabłek?

- Dwa jabłka, dużo kwiatów.

3. Jak się nazywa dużo kwiatów?

- Dzieci nie znają odpowiedzi (bukiet).

4. W czym są kwiaty?

- W czymś, w wazoniku.

5. Czy widać całe kwiatki z łodygami?

- Tak

6. Jak to możliwe?

- Widać je w wazoniku.

7. Dlaczego?

- Dzieci nie wiedziały, wymagały podpowiedzi (wazon jest szklany, szkło jest przezroczyste). Nauczyciel prosi, aby dzieci dotykały wazonu.

8. Jakie jest szkło?

- Gładkie, zimne. Widać wszystko w środku.

9. Jaki kształt ma wazon?

- Gładki.

10. Czy ma kanty, narożniki?

- Nie ma. Jest gładki (obły).

11. Czy jest woda w wazonie?

- Tak.

12. Czy woda wypełnia cały wazon?

- Nie.

13. Gdzie się kończy?

- O tu (dzieci pokazują palcem).

14. Czy kolor wody jest taki sam jak pustego miejsca nad nią?

- Nie, woda jest brudna.

15. Czy widzimy łodygi kwiatów w wodzie?

- Tak.

16. Czy woda jest przezroczysta?

- Tak, ale trochę nie bardzo.

17. Czy łodygi w wazonie dotykają jego końca?

- Nie.

18. A co jest tu na końcu? Woda?

- Nie (dzieci przyglądają się z bliska). To szkło. Nauczyciel: Tak to grube szklane dno, pamiętajcie o tym.

Teraz przyjrzyjmy się uważnie kwiatom.

19. Jakie widzimy kolory?

- Żółty, pomarańczowy, różowy.

20. Czy można narysować wszystkie kwiaty?

- Nie (ta odpowiedź pada chórem). Nauczyciel: Jak to? Można, ale trwałoby to bardzo, bardzo długo.

21. Czy kwiaty są takie same?

- Nie, różne.

22. Jakie mają kształty? Czy widać wszystkie?

- Nie wiem. Nie widać.

23. Ale widać cały bukiet, prawda?

- Tak.

24. To może narysować cały bukiet, a nie poszczególne kwiaty? Jak to zrobić?

- Na to pytanie nie było odpowiedzi. Nauczyciel rysuje różne sposoby na tablicy.

25. A teraz jabłka. Czy są białe, czy kolorowe?
- Nie. Są trochę czerwone i trochę zielone.
26. Jak duże są jabłka?
- Małe, nieduże, średnie. Nauczyciel: Popatrzcie, spróbujemy teraz zmierzyć proporcje. Porównamy wysokość jabłka i wazonu. Przyłożymy poziomo trzymany ołówek do końca jabłka i brzegu wazonu. To mniej niż połowa jego wysokości.
27. Jaki duży ma być wazon na waszym rysunku? – mały, duży (dzieci nie potrafią odpowiedzieć).
28. Ile miejsca zajmuje wazon, a ile kwiaty? Spróbujmy to porównać. Nauczyciel za pomocą miarki mierzy wysokość wazonu i samego bukietu i porównuje wymiary.
29. Czy można narysować wazon na samym brzegu kartki? Czy to będzie dobrze wyglądać? Proponuję, żeby zostawić trochę miejsca od dołu. Dzieci rysują wazon na formacie A4 z pomocą miękkiego ołówka. Rezultaty ich pracy są zadziwiające.

Zajęcia kończy wystawa prac wywieszonych na tablicy. Mali artyści przyglądają się uważnie, co się komu udało, porównują prace, dyskutują i zachwalają własne prace.

Zajęcia plenerowe

W miesiącach wiosenno-letnich Arte-Gra może odbywać się na dworze, co pozwala na inne sposoby pobudzania wrażliwości i tworzy nowe możliwości w spotkaniu z naturą. Zajęcia plenerowe prowadzone w ramach art-gry mogłyby mieć hasło przewodnie: „zrobić coś z niczego”.

Interpretacja tego hasła wzbudza zainteresowanie, kontrowersję, dyskusję. Jak należy to rozumieć? Tworzenie w ogrodzie szkolnym, przy boisku, wzdłuż kępy pięknych drzew, trawy i kwitnących kwiatów jest możliwe bez dodatkowych narzędzi artystycznych (papieru farb i kredek). Jedynym używanym czasem narzędziem jest gruba kolorowa kreda. Ona wyznacza na asfaltowej drodze ramy obrazów, linię brzegów rzeki, wewnątrz akwarium, obrys zmieniającego się cienia. Wszystkie inne środki artystyczne darowuje nam natura. Trzeba je tylko zauważyć, podnieść i umieścić w obrazie. To suche liście, patyki, kamienie, piach, czasem żdzbla traw, mleczce. Nauczyciel zadaje jedynie temat, hasło i staje się obserwatorem. Dzieci lubią takie tworzenie i nie przeszkadza im trudność ilustracji abstrakcyjnego hasła na przykład: wiosna, wesołość, smutek.

Otoczająca nas natura umożliwiła znalezienie wielu różnych elementów i dowolne ich łączenie i interpretację. Czasem zabawa staje się tak ciekawa, że nie wystarcza czasu na jej podsumowanie. Ważne jednak jest obejrzenie każdej z prac. Nauczyciel i opiekun klasy mogą je oglądać, a dzieci chętnie je omawiają. Dobra pogoda, ruch na powietrzu, końcowe pochwały dają podwójnie dobre rezultaty. Podsumowanie prac to chwalenie, bowiem

Ilustracja 2

„Wiosna”, przykładowe rezultaty prac plenerowych wykonanych przez dzieci z prostych i dostępnych w ogrodzie elementów

Źródło: jak dla ilustracji 1.

w każdej z prac można znaleźć coś ciekawego, starannie dobranego, ciekawie ułożonego. Po obejrzeniu prac można je z pomocą dzieci posprzątać co wprowadza dodatkową wartość, jaką jest ulotność sztuki w czasie.

Nietypowe materiały do Arte-Gry

Hasło „zrobić coś z niczego” towarzyszy większości zajęć. Skupiamy się na najprostszych materiałach artystycznych takich jak papier, ołówki, farby lub pastele. Materiały używane są bez mieszania ich wzajemni.

PAPIER. Zajęcia z papierem to wyłącznie papier i klej. Papier gładki, biały, tak zwane zwykłe kartki i niezwykle rzeczy, które można z niego zrobić. Rzeczy – nie rzeczy, zjawiska chwilowe, aranżacje. Papier zmienia swoją strukturę, gdy jest gnieciony, rozrywany, cięty, nacinany. Wystarczy jego prosta biała kolorystyka, która może działać cuda oświetlona z różnych kierunków. Z papieru można wyczarować samolot, wiatraczek, pudełko, ale również latający dywan. Papier może być tworzywem do rzeźby i płaskorzeźby. Oprócz walorów czysto wzrokowych może posłużyć do interpretacji dźwiękowych, gdy jest gnieciony, rozdierany, czy rytmicznie napinany. Można zagrać z papierową orkiestrą, można cicho zasypać płatkami śniegu całą salę, wycinać serwetki i śnieżynki. Możliwości pracy są w zasadzie nieograniczone i zależne od poziomu

wrażliwości i wyobraźni prowadzącego. Wojna na kulki papierowe, trójwymiarowe mosty, płynące pod nimi rzeki, autostrady i wiadukty wykonane w 3D mogą być zrobione z papieru. Często wyobraźnia dzieci jest o wiele bogatsza i mniej skrepowana niż nauczyciela. Papierowe zabawy to również gazety, wycięte elementy z czasopism, papiery kolorowe do wycinanek. Jednak najciekawsze są zawsze prace jednobarwne, białe, ilustrujące motto „zrobić coś z niczego”.

OLÓWEK. Innym niezwykłym narzędziem pracy jest ołówek, miękki (2b do 3b) z oprzyrządowaniem to znaczy temperówką oraz gumką. Aby dobrze posługiwać się ołówkiem, trzeba go sobie oswoić, próbować różnych chwytów od klasycznego, gdzie rysujemy czubkiem ołówka, poprzez płaski, by móc rysować bokiem grafitu, do górnego, kiedy położono płaski ołówek trzymamy z góry by móc wykonywać nim delikatne, miękkie ruchy. Ołówek trzymany blisko grafitu jest narzędziem precyzyjnym, trzymany klasycznym chwytem bliżej końca dają linie lekkie, krótkie, rwane świetne do szkicowania. Ważne jest wyćwiczenie mocy nacisku, tak by uzyskiwać linie od ciemnych do jasnych, oraz cieniowanie od czerni do lekkiej szarości. Eksperymentowanie z ołówkiem, a potem z Kubusiem, grubym grafitem włożonym w automatyczny ołówek, daje dużo przyjemności. Zadania mogą być zupełnie abstrakcyjne na przykład-przejście z nocy do dnia, świecące słońce białą księżyc, burza. Poznane narzędzie do rysowania jest przyjazne dziecku i łatwo ilustruje jego zamierzenia. Kolor jest zbędny, znowu w ARTE-GRZE najlepiej używać samego ołówka i białego papieru.

Podsumowanie

Wprowadzone w Szkole Przymierza Rodzin w Warszawie zajęcia funkcjonują od września 2018 r. Decyzją Dyrekcji szkoły odbywają się w ramach obowiązkowych zajęć lekcyjnych, jeden raz w tygodniu, w klasach 0-2. Klasy trzecie mają już zbyt dużo lekcji i nie zostały wcześniej przygotowane do ARTE-GRY. W następnym roku szkolnym zajęcia będą kontynuowane od klas najmłodszych do klasy trzeciej włącznie. Pozwoli to na płynne przejście do poważnych zadań plastycznych w klasie czwarte, zgodnie z siatką godzin. Zajęcia spotkały się z dużym zainteresowaniem ze strony uczniów, jak i nauczycieli i rodziców. Ich nietypowa forma oraz dziwne inne rezultaty, dokumentowane wystawami i fotografiami zyskały nazwę „małej sztuki”.

Bibliografia

- Lejzarowicz M., Stankiewicz T., Krasnodębski M. (2014), *Nowy nauczyciel-Nowa edukacja*, Szkoła Wyższa Przymierza Rodzin, Warszawa.
- Pallasmaa J. (2012), *Oczy skóry-architektura i zmysły*, Instytut Architektury, Kraków.
- Vopel W. (2009), *Gry i zabawy interakcyjne dla dzieci i młodzieży*, Jedność, Kielce.

ART-GAME – Artistic Education with Therapy Elements

Summary

The article presents a new approach to art classes for younger children, students of grades 0-2. Classes consist of two parts called GRA and ARTE. The goal of the first is to create a mood, artistic atmosphere, stimulate or relax the participants. The second part has the character of artistic activities and is based on the basic values of art. The motto for the classes that also take place outdoors is to do something out of nothing. Classes are used to stimulate sensitivity, creativity and teach careful observation.

Key words: art, artistic education, therapy, children.

Artykuł zaakceptowany do druku w czerwcu 2018 r.

© All rights reserved

Afiliacja

dr inż.arch. Dorota Wejchert-Gajczyk
Akademia Biznesu i Finansów Vistula
Europejski Wydział Sztuk
ul. Stokłosy 3
02-787 Warszawa
e-mail: dorotawejchert@gmail.com